

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Αριστεία & Καινοτομία στην Εκπαίδευση 2012-2013

Έντυπο Ανάπτυξης Περιεχομένου Καινοτόμου Δράσης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

**ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ**
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1 – Γράψτε μία περίληψη της καινοτόμου δράσης (έως 1 σελίδα).

Στα πλαίσια του μαθήματος *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία* της Γ΄ Γυμνασίου, οι μαθητές του τμήματος του Γυμνασίου Παναγιάς Διασέλλου Ν. Άρτας, υλοποίησαν, την προηγούμενη σχολική χρονιά, την έκδοση του λευκώματος *Η Ελληνική Επανάσταση στην εικονογραφία του 19^{ου} αιώνα μέσα από την ποίηση Οδυσσέα Ελύτη Νικηφόρου Βρεττάκου*, αναδεικνύοντας δημόσια τη δράση τους με τη διοργάνωση έκθεσης βιβλίου στην Πινακοθήκη Άρτας με τίτλο *Εικονογράφηση του 1821 μέσα από το ιστορικό βιβλίο*, όπου, με επίκεντρό της το λεύκωμα, εκτέθηκαν οι τίτλοι προέλευσης του εικαστικού και ιστοριογραφικού υλικού του.

Στο λεύκωμα προβλήθηκαν σημαντικοί Έλληνες και Φιλέλληλες ζωγράφοι του 19^{ου} αιώνα, μέσα από εμβληματικές απεικονίσεις του Ελληνικού Αγώνα στη βάση της τυπολογίας της μάχης και προσωπικότητων του. Εκτός από την παράθεση σχετικών ιστορικών και βιογραφικών κειμένων, τα έργα της πρώτης κατηγορίας συνοδεύτηκαν από ποιητικά αποσπάσματα των Ελύτη και Βρεττάκου. Η ανάγνωση των εικαστικών έργων μέσω του ποιητικού λόγου των δύο ποιητών, εντάσσεται στα πλαίσια του εορτασμού των 100 χρόνων από τη γέννησή τους, το 2011 και το 2012 αντίστοιχα, έτη που συνέπεσαν χρονικά με την παραγωγή του λευκώματος.

Το υπό αξιολόγηση πολιτιστικό πρόγραμμα υλοποιήθηκε τόσο στα καθορισμένα εβδομαδιαία δώρα του προγράμματος όσο και σε εξωσχολικό χρόνο. Η παιδαγωγική προσέγγιση που ακολουθήθηκε ήταν αυτή του *ανθρωπιστικού κονστрукτιβισμού*. Στα αξιώματα της *πραξιακής προσέγγισης* στηρίχθηκε η διδακτική προσέγγιση του προγράμματος, ενώ τα μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν, σύμφωνα πάντοτε με τις αρχές της *διαφοροποιημένης παιδαγωγικής προσέγγισης*, ήταν η *βιωματική προσέγγιση*, η *μέθοδος project*, η *ομαδοσυνεργατική μέθοδος*, η θεωρία της *αισθητικής της πρόσληψης* του H.R. Jauss και η *αισθητική θεωρία* του R. Wollheim

Η υλοποίηση του εν λόγω πολιτιστικού προγράμματος βασίστηκε στη σύμπραξη, κατά κύριο λόγο, τριών γνωστικών αντικειμένων, η οργανική σχέση των οποίων είναι δεδομένη: Ιστορία, Εικαστικά, Λογοτεχνία. Επιπρόσθετα, αξιοποιήθηκαν στοιχεία από το μάθημα της Πληροφορικής και της Νεοελληνικής Γλώσσας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2 – Περιγράψτε το πώς προέκυψε η καινοτόμος δράση (1 έως 2 σελίδες).

Στην προσέγγιση του εικονιστικού υλικού του βιβλίου, κοινή παρατήρηση των μαθητών ήταν η μη εκτενής εικαστική αισθητοποίηση της σχετικής με την Ελληνική Επανάσταση ιστορικής αφήγησης. Καθώς μάλιστα ο Ελληνικός Αγώνας είναι γεγονός άρρηκτα συνδεδεμένο με τη συλλογική μνήμη του τόπου καταγωγής και διαμονής τους, εκφράστηκε η επιθυμία όλων να εμπλουτίσουν το σχετικό με το 1821 εικονογραφικό υλικό του βιβλίου με ιστορική τεκμηρίωση και παρουσίαση των ζωγράφων. Σε αυτή τη βούλησή τους αποκρίθηκε η συναπόφαση υλοποίησης ενός εικαστικού-ιστορικού λευκώματος, με αποδέκτη τη μαθητική κοινότητα και ευρύτερη κοινωνία. Δεδομένου ακόμα του γεγονότος πως η υλοποίηση της εν λόγω εκπαιδευτικής δράσης συνέπεσε χρονικά με τον εορτασμό των 100 χρόνων από τη γέννηση των ποιητών Ελύτη και Βρεττάκου το 2011 και 2012 αντίστοιχα, κρίθηκε παιδαγωγικά και μορφωτικά σκόπιμο και ωφέλιμο να πλαισιωθούν τα ζωγραφικά έργα με αποσπάσματα έργων τους. Ως προς την εστίαση στη καλλιτεχνική παραγωγή του 19^{ου} αιώνα, αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι την εν λόγω περίοδο συνθέτει ευρύτατος καλλιτεχνικός πλούτος σχετικά με την Ελληνική Επανάσταση, που χρήζει της αρτιότερης διαχείρισής του από τους μαθητές καθώς και της συστηματικής παρακολούθησης και επεξεργασίας του.

Για την άντληση του εικαστικού υλικού καθώς και των ιστορικών δεδομένων τεκμηρίωσής του, το διαδίκτυο ασφαλώς θα διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο. Η λειτουργία του υπήρξε συνεπικουρική, καθώς οι μαθητές αξιοποίησαν πρωτογενές έντυπο ιστορικό υλικό, προερχόμενο από τη βιβλιοθήκη του υπεύθυνου/συντονιστή του πολιτιστικού προγράμματος, το οποίο καλύπτει όλο το σχετικό με την εικονογράφηση του 1821 εκδοτικό φάσμα. Η εξασφάλιση της δυνατότητας μελέτης και επεξεργασίας ενός τέτοιου βιβλιογραφικού υλικού, που στην πλειονότητά του χαρακτηρίζεται ως δυσεύρετο και σπάνιο, ωθεί στην υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την υποστηρίζει.

Οι μαθητές θα βίωναν μία πρωτότυπη πνευματική-καλλιτεχνική περιπέτεια. Η εμπειρία αυτή δεν θα μπορούσε παρά να αναζητήσει διάυλο επικοινωνίας με την ευρύτερη κοινωνία, κατεύθυνση στην οποία κινήθηκε η διοργάνωση έκθεσης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ιστορικού βιβλίου στη Δημοτική Πινακοθήκη Άρτας 'Γ. ΜΟΡΑΛΗΣ', όπου φιλοξενήθηκαν το λεύκωμα των μαθητών και τα βιβλία-πηγές.

3 – Περιγράψτε αναλυτικά την καινοτόμο δράση και τη διαδικασία εφαρμογής στο σχολικό πρόγραμμα ή στη σχολική κοινότητα (5 έως 12 σελίδες).

Το υπό κρίση πολιτιστικό πρόγραμμα υλοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2011-2012 από τους 19 μαθητές της Γ΄ Τάξης του Γυμνασίου Παναγίας Διασέλλου Ν. Άρτας. Αναπτύχθηκε σε δέκα φάσεις, στις προγραμματισμένες εβδομαδιαίες δίωρες συναντήσεις και στον εξωσχολικό χρόνο, κάτι που επέτρεψε η σύνδεση του θέματος με τις επιδιώξεις και τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

Γενική σκοποθεσία – Γενικοί και Ειδικοί στόχοι

Γενικοί σκοποί: η ολόπλευρη και ισορροπημένη ανάπτυξη των διανοητικών, ψυχοκινητικών και συναισθηματικών δυνάμεων και στρατηγικών των μαθητών – η καλλιέργεια των κλίσεων, ενδιαφερόντων και δεξιοτήτων των μαθητών καθώς και της δημιουργικής και κριτικής σκέψης τους – η διαμόρφωση υπεύθυνων και δημοκρατικών πολιτών με ισχυρή κοινωνική, πολιτιστική και ιστορική ταυτότητα και συνείδηση – η παροχή κινήτρων για επιζήτηση νέων αντικειμένων γνώσης – η επίτευξη αυτονόμησης της μάθησης – η συνειδητοποίηση της ενιαίας μορφής των προσφερόμενων γνώσεων στο σχολείο – ο πολυτροπικός, ψηφιακός και εικονιστικός γραμματισμός – ο γραμματισμός στις μεταγνωστικές δεξιότητες – η δημιουργία συστηματικών και ανεξάρτητων αναγνωστών.

Γενικοί στόχοι: **α)** Γνωστική ικανότητα / γνωστικοί στόχοι βάσει της παιδαγωγικής ταξινόμησης των Bloom & Krathwohl (1986) και του προσδιορισμού των επιμέρους της στόχων των Whitehead & Μακρίδου-Μπούσιου (1995): ως προς το επίπεδο της γνώσης: γνώσεις σχετικές με εκδοτικούς οίκους/την ιστοριογραφία/την ιστορική ζωγραφική/τη λογοτεχνία, μέθοδοι μη καθοδηγούμενης προσέγγισης πινάκων και ποιημάτων – ως προς το επίπεδο της κατανόησης: η νοηματοδότηση, στα πλαίσια παράθεσης παραδειγμάτων, έργων ιστορικής ζωγραφικής και ποιημάτων με προοπτική θέασης τα πρώτα – ως προς το επίπεδο της εφαρμογής: έμπρακτη εφαρμογή των μεθόδων και στρατηγικών προσέγγισης εικαστικών και ποιητικών έργων – ως προς το επίπεδο της ανάλυσης: επιλογή πινάκων βάσει της τυπολογίας της μάχης και κατηγοριοποίησή τους, ανάλυση οργανωτικής δομής της εργασίας – ως προς το επίπεδο της σύνθεσης: συγγραφή ιστορικών κειμένων/βιογραφιών/ορολογιών,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

συσχετισμός εικαστικών έργων και ποιημάτων, οργάνωση/επιμέλεια της ύλης του λευκώματος, σχεδιασμός του εξώφυλλου και οπισθόφυλλού του – ως προς την αξιολόγηση: λειτουργικότητα των γραπτών δεδομένων, αποτίμηση της ποιότητας των ενεργειών βάσει των προς εκτέλεση έργων, **β) Υπαρκτική ικανότητα / συναισθηματικοί στόχοι κατά την ταξινόμηση των Krathwohl, Bloom & Bertram (1973):** υιοθέτηση ανοιχτής στάσης προς και ενδιαφέρον για νέες βιοματικές εμπειρίες και νέους πολιτισμούς – επίδειξη ευαισθησίας έναντι μορφών της τέχνης και του λόγου – αποτίμηση και καλλιέργεια αξιών, όπως αναδεικνύονται σε εικαστικά και λογοτεχνικά έργα – προσέγγιση και διαμόρφωση ιδεολογικών και φιλοσοφικών ‘πιστεύω’ – διάθεση σχετικοποίησης του συστήματος πολιτιστικών αξιών – διάθεση και ικανότητα αποστασιοποίησης από συμβατικές στάσεις – διαμόρφωση ενδογενών κινήτρων μάθησης – διαμόρφωση ευρύτητας τρόπων σκέψης – επίδειξη διάθεσης επίλυσης προβλημάτων – εφοδιασμός με χαρακτηριστικά ανάπτυξης της προσωπικότητας: στοχοθεσία, επιμέλεια, απενοχοποίηση λάθους, αυτοεμπιστοσύνη, εξωστρέφεια, πρωτοβουλία, αυτενέργεια, αυτοεκτίμηση, αισιοδοξία, φιλοδοξία **γ) Ψυχοκινητικοί στόχοι κατά την ταξινόμηση της Simpson (1972):** **γ¹) Πρακτικές δεξιότητες και τεχνογνωσία:** αναγνώριση της ταυτότητας του προγράμματος ως συνθήκη ώθησης σε δράση – προετοιμασία για ένα ιδιαίτερο είδος διανοητικής, συναισθηματικής και κινητικής εμπειρίας – δοκιμή νοηματοδότησης και συσχέτισης ζωγραφικών και ποιητικών έργων, βάσει νέων μεθοδολογικών διαδικασιών – επίδειξη αυτοπεποίθησης στην εκτέλεση ατομικών δραστηριοτήτων – πλοήγηση στο διαδίκτυο για την αναζήτηση στοιχείων – χρήση κειμενογράφου – διεκπαιρέωση ειδικών διανοητικών και φυσικών ενεργειών στα πλαίσια διοργάνωσης έκθεσης βιβλίου **γ²) Πρακτικές διαπολιτισμικές δεξιότητες:** ευαισθητοποίηση στην έννοια του πολιτισμού και ικανότητα εγκαθίδρυσης σχέσεων μεταξύ των πολιτισμών διαφορετικών κοινοτήτων – επιτέλεση του ρόλου του πολιτιστικού διαμεσολαβητή μεταξύ των πολιτισμών που συνυπάρχουν στο λεύκωμα και κατ’ επέκταση στην έκθεση μέσα από τα έργα τέχνης – ικανότητα υπέρβασης στερεοτυπικών αντιλήψεων, **δ) Ικανότητα μάθησης:** **δ¹) δεξιότητες μελέτης:** ενεργοποίηση της προσοχής, παρατήρησης, απομνημόνευσης – αντίληψη του σκοπού των καθηκόντων που ανατίθενται –

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ικανότητα προσδιορισμού στόχων και αναγκών – αποτελεσματική συνεργασία – διαχείριση έντυπων και ψηφιακών πόρων για αυτοκαθοδηγούμενη μάθηση – επίγνωση των δυνατοτήτων και αδυναμιών – ικανότητα οργάνωσης προσωπικών στρατηγικών και ενεργειών, **δ²) ευρετικές δεξιότητες:** ικανότητα εύρεσης, πρόσληψης και μετάδοσης πληροφοριών βάσει έντυπων και ηλεκτρονικών πηγών αναφοράς.

Ειδικοί στόχοι: **α. βάσει της εμπλοκής του μαθήματος της Ιστορίας:** εξοικείωση με θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες της ιστορικής επιστήμης: χρόνος, χώρος, παρελθόν, παράδοση, κληρονομιά, πολιτισμός, τέχνη, φιλελληνισμός – η καλλιέργεια της ιστορικής ενσυναίσθησης, μέσω της χρήσης διδακτικού υλικού που συνενώνει γλωσσικές και εικαστικές πηγές – εξοικείωση με το υλικό που χρησιμοποιούν οι ιστορικοί και κριτική επεξεργασία του – παρακολούθηση κομβικών γεγονότων της Ελληνικής Επανάστασης – συνειδητοποίηση της δυναμικής των καλλιτεχνικών παραγωγών για τη διαμόρφωση του φιλελληνικού κινήματος – συνειδητοποίηση της συμβολής των φιλελληνικών εικονογραφήσεων στην εξέλιξη και τροπή της Ελληνικής Επανάστασης, **β. βάσει της εμπλοκής του μαθήματος των Εικαστικών:** η επικοινωνία με εικαστικά έργα ώστε να αισθανθούν οι μαθητές και να αξιολογήσουν την επίδραση που αυτά ασκούν στην προσωπικότητά τους – η συνειδητοποίηση ότι η ζωγραφική είναι έκφραση των κοινωνικοπολιτιστικών και ιδεολογικών παραμέτρων και αναζητήσεων κάθε εποχής – η γνωριμία με καλλιτεχνικά ρεύματα του 19^{ου} αιώνα – η συνειδητοποίηση της οργανικής σχέσης της ζωγραφικής με την ιστορία και τον ποιητικό λόγο – η γνωριμία με Έλληνες και Φιλέλληνες καλλιτέχνες του 19^{ου} αιώνα – η κατανόηση της έννοιας της τυπολογίας της μάχης και της προσωπογραφίας – η ανάπτυξη μεθόδων εικαστικών αναγνώσεων – η κατάκτηση βασικών γνώσεων δόμησης βιβλίου και τεχνικών χωρικής τοποθέτησης και παρουσίασής τους στα πλαίσια έκθεσης βιβλίου, **γ. βάσει της εμπλοκής του μαθήματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας:** η κατανόηση του μεταφορικού και συμβολικού χαρακτήρα της λογοτεχνικής γλώσσας – η γνωριμία με τη ζωή και το έργο των Ελύτη και Βρεττάκου – η προσέγγιση και αναγνώριση αξιών και μηνυμάτων που ενυπάρχουν σε έργα των Ελύτη και Βρεττάκου με προοπτική θέασής τους το 1821, **δ. βάσει της εμπλοκής του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας:** η κατανόηση ότι εκτός από τη γλώσσα, οι

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

εικόνες και τα σύμβολα κατέχουν σημαντική θέση στην πρόσληψη της πραγματικότητας – η ανάδειξη της σχέσης οπτικού και λεκτικού γραμματισμού – η καλλιέργεια στρατηγικών προσέγγισης ιστορικών κειμένων – ενεργοποίηση επικοινωνιακών και πραγματολογικών δεξιοτήτων για την παραγωγή των κειμένων του λευκώματος, ε. βάσει της εμπλοκής του μαθήματος της Πληροφορικής: στοχευμένη πλοήγηση σε ιστότοπους και ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες – παρουσίαση συνθετικών εργασιών σε περιβάλλον απλής πολυμεσικής εφαρμογής – ανάρτηση εκπαιδευτικού υλικού στο διαδίκτυο.

Μέθοδοι – Μεθοδολογία

Σύμφωνα πάντοτε με τις αρχές της *διαφοροποιημένης παιδαγωγικής προσέγγισης*, μέθοδοι που ακολουθήθηκαν ήταν: *γραπτή, προφορική, ενεργητική, συνθετική, εφαρμοστική*, ενώ μεθοδολογικά εργαλεία αποτέλεσαν: α) η *βιωματική μάθηση*, β) η *διαθεματική προσέγγιση*, γ) η *μέθοδος project*, η οποία και εσωκλείει τις αρχές του *ελεύθερου διαλόγου* και της *ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας*, δ) η *αισθητική θεωρία* του Wollheim και ε) η *αισθητική της πρόσληψης* του Jauss.

Με τη *βιωματική μάθηση*, την προσωπική δηλαδή ενεργό εμπλοκή των μαθητών στο έργο με πρωτοβουλία τους (Rogers), δόθηκε η δυνατότητα να ‘βιώσουν’ το 1821, να εκτεθούν σε νέες μη δομημένες εμπειρίες, να ανανεώσουν τους διαύλους επικοινωνίας με τον εαυτό τους. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του Dewey, εκπροσώπου της προοδευτικής παιδείας: «Μόνο ό, τι δέχτηκες με τη ψυχή σου, αυτό μόνο μαθαίνεις και ενσωματώνεις στη ζωή σου». Σε ένα πλαίσιο βιωματικότητας εντάσσεται η *διαθεματική προσέγγιση* της γνώσης. Με το υπό κρίση πολιτιστικό έργο, καταργείται η μονομέρεια και αναδεικνύεται η συνέχεια και ευρύτητα της γνώσης. Με τη *μέθοδο project*, την πλέον πρόσφορη για τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, οι μαθητές βίωσαν ένα περιβάλλον μαθητοκεντρικό και κοινωνιοκεντρικό, όπου η αρμοδιότητα αναζήτησης των γνώσεων/πληροφοριών μεταβιβάστηκε στους ίδιους, με ευκαιρίες ενίσχυσης του σχεδιασμού δράσεων, της ανάληψης ευθυνών και της ευρηματικότητας. Στην προαγωγή της μάθησης διαμέσου της κοινωνικοποίησης ουσιαστικό ρόλο διαδραματίζει η *ομαδοσυνεργατική διδασκαλία*, η οποία συμβάλει στην καλλιέργεια συναισθηματικών (Ματσαγγούρας, 2000) και ψυχοκινητικών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

(Kutnick και Rogers, 1994) δεξιοτήτων, ενώ ώθησε τους μαθητές σε χρήση ανώτερων πνευματικών λειτουργιών, όπως η στρατηγική της διερεύνησης, της κατηγοριοποίησης, της σύνθεσης και της οργάνωσης υλικού (Φλουρής, 1984). Ως προς τον *ελεύθερο διάλογο*, βάσει της *διαλογικής μορφής διδασκαλίας*, προσέφερε δυνατότητες ενεργούς συμμετοχής, προαγωγής της κριτικής και διαλεκτικής ικανότητας, της κοινωνικής συμπεριφοράς και απελευθέρωσης από αυτοματοποιημένους συλλογισμούς.

Για τη μελέτη και επιλογή του εικονιστικού υλικού, οι μαθητές ακολούθησαν τις αρχές της ερμηνευτικής προσέγγισης του Wollheim. Βάσει της θεωρίας, οι θεμελιώδεις αντιληπτικές ικανότητες του θεατή είναι: *οράν εις, εκφραστική αντίληψη, οπτική ευχαρίστηση*. Η θέαση ενός έργου ζωγραφικής ενεργοποιεί το *οράν εις*, η λειτουργία του οποίου, βάσει της *διττής αντίληψης*, επιτρέπει στο θεατή-μαθητή να αντιληφθεί, μέσα από την αναπαράσταση, την πρόθεση-ψυχοκινητήριο δύναμη του ζωγράφου. Οι μαθητές ονοματίζουν ακόμα την *εκφραστικότητα* –συναισθηματική ή συγκινησιακή δυναμική– του ζωγραφικού πίνακα, η οποία αποτελεί *αυθεντικό είδος* της όρασης. Η εμπλοκή των δύο αυτών ικανοτήτων είναι σημαντική, καθώς επιτρέπουν τη γνώση των κοινωνικοιστορικών καταβολών των έργων και την παρακολούθηση της ποικιλομορφίας απεικονίσεων της Ελληνικής Επανάστασης. Αναφορικά με την οπτική απόλαυση, αποτελεί αναλλοίωτη εμπειρία στον εικαστικό χώρο, τη σημαντικότερη, σύμφωνα με το στοχαστή Per Kirkeby.

Ως προς τη λογοτεχνική πλαισίωση των έργων ζωγραφικής, οι μαθητές προσέγγισαν επιλεγμένα έργα των Ελύτη και Βρεττάκου βάσει της *αισθητικής της πρόσληψης* του Jauss. Η πρόσληψη, η οποία ορίζεται ως η πραγμάτωση ενός λογοτεχνικού έργου από τον αναγνώστη (Κάλφας, 1993) καθορίζεται από τον *ορίζοντα των προσδοκιών* του, δηλαδή το σύνολο της αισθητικής εμπειρίας του (Βελουδής, 1994) η οποία, στην προκειμένη περίπτωση, αποκομίζεται από την προσέγγιση των ζωγραφικών έργων. Η θεωρία, προκρίνοντας τις «ανοιχτές αναγνώσεις», ενεργοποιεί τη φαντασία και στοχαστική ικανότητα του μαθητή-αναγνώστη, καθιστώντας τον συν-δημιουργό του ποιητικών έργων, *ελεύθερο να επανεφευρίσκει το περιεχόμενό τους και να το επανασυνθέτει ξεπερνώντας συνεχώς τα*

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

γραφόμενα (Sartre, 1971).

α΄ φάση (10-17/10/2011): Στα πλαίσια του μαθήματος *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία* της Γ΄ Γυμνασίου, οι μαθητές του τμήματος εξέφρασαν ομόθυμη επιθυμία να γνωρίσουν έργα και ζωγράφους που απαθανάτισαν με το χρωστήρα τους στιγμές και πρόσωπα του 1821. Ύστερα από εποικοδομητική συζήτηση, συναποφασίστηκε ως πεδίο αναζήτησης και επεξεργασίας η καλλιτεχνική δημιουργία του 19^{ου} αιώνα, λόγω της υπερπληθώρας των έργων. Οι διαδικασίες συστηματοποίησης και ταξινόμησης ενός τέτοιου εικονιστικού υλικού, μην έχοντας εκδοτικό ιστορικό, οδήγησε στην απόφαση έντυπης και ψηφιακής έκδοσης ενός λευκώματος προβολής του με συμπερίληψη των σημαντικότερων δημιουργών. Με δεδομένη την ανάγκη των μαθητών σύζευξης της (σχολικής) καθημερινότητάς τους με την κοινωνία, προτάθηκε η πραγματοποίηση έκθεσης ιστορικού βιβλίου σε πνευματικό-πολιτιστικό φορέα της πόλης για την προβολή του έργου τους, προοπτική που θα απελευθέρωνε τις δημιουργικότερες δυνάμεις τους. Επίσης, το γεγονός ότι η υλοποίηση του εν λόγω εκδοτικού εγχειρήματος συνέπεσε χρονικά με την επέτειο των 100 χρόνων από τη γέννηση των ποιητών Ελύτη και Βρεττάκου, το 2011 και 2012 αντίστοιχα, βρήκε στο πολιτιστικό πρόγραμμα το κατάλληλο μέσο μνημόνευσής τους μέσω αποσπασμάτων του έργου τους που θα πλαισίωναν λογοτεχνικά μέρος των πινάκων. Το πρόγραμμα, με αφετηρία την Ιστορία, έχει πλέον αποκτήσει διαθεματική διάσταση, καθώς εκτείνεται σε τέσσερα γνωστικά αντικείμενα: Εικαστικά, Νεοελληνική Λογοτεχνία, Πληροφορική, Νεοελληνική Γλώσσα. Ακολούθησε η συγκρότηση τεσσάρων ομάδων εργασίας, με τη μία να αριθμεί τέσσερα μέλη και τις υπόλοιπες τρεις από πέντε. Η σύστασή τους καθορίστηκε από τις επιλογές των μαθητών, με μέλημα στην ύπαρξη του στοιχείου της ανομοιογένειας, ώστε να ενεργοποιηθεί όλο το δυναμικό του τμήματος (Ματσαγγούρας, 1995).

Με την οριστικοποίηση των παραμέτρων του έργου και των γενικότερων δράσεων, τα μέλη των ομάδων κατέληξαν, μετά από εμπνευσμένες προτάσεις, στον τίτλο τόσο του λευκώματος όσο και της έκθεσης. Παράλληλα, και ύστερα από σχετικές διερευνητικές συναντήσεις, επιλέχθηκε, –για λόγους οικονομικούς και τεχνογνωσίας– η τοπική τυπογραφική εταιρεία ‘ΕΝΤΥΠΩΣΙΣ’ για την ανάληψη του

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

έργου της έντυπης έκδοσης σε πέντε αντίτυπα. Σε συζήτηση με τους μαθητές, αποφασίσαμε να απευθυνθούμε στο Συμβούλιο του Δήμου Καραϊσκάκη όπου ανήκει το σχολείο και στην Ιερά Μητρόπολη Άρτας για τη χορήγηση των απαιτούμενων χρηματικών πόρων.

β' φάση (18/10-14/11/2011): Οι μαθητές, ύστερα από τη γνωριμία τους με το νέο εκδοτικό περιβάλλον, κλήθηκαν να επιλέξουν ελληνικά και φιλελληνικά έργα στη βάση της τυπολογίας της μάχης-σκηνών του Αγώνα (χωρισμός, προετοιμασία, διεξαγωγή, αναμονή της έκβασης, συνέπειες, ωμότητα της πραγματικότητας) και της προσωπογραφίας. Για λόγους που σχετίζονται κυρίως με την έκδοση και διαχείριση του χρόνου, οριοθετήθηκε ο συνολικός αριθμός των προς επιλογή έργων σε 29. Πριν από την εκπόνηση της εν λόγω δραστηριότητας, έγιναν κοινοί των αρχών που τη διέπουν, ενώ επιστρατεύτηκαν *τεχνικές επίκλησης του οικείου, τεχνικές εναλλαγής των τρόπων αντίληψης και τεχνικές διευκρίνισης και επαλήθευσης*. Οι πρακτικές αρχές της θεωρίας του Wollheim στην οποία στηρίχθηκε η «ανάγνωση» των πινάκων, διασαφηνίστηκαν με αντιπροσωπευτικά παραδείγματα βάσει και σχετικού ιστορικού ντοκιμαντέρ. Οι ομάδες εργασίας επεξεργάστηκαν διαδοχικά το, προερχόμενο από την ιδιωτική βιβλιοθήκη του υπευθύνου του προγράμματος, πρωτογενές ιστορικό υλικό, στο οποίο συγκεντρώνεται το σύνολο της σχετικής με την Ελληνική Επανάσταση εικαστικής δημιουργίας του 19^{ου} αιώνα: Dupré, L., *Ταξίδι στην Αθήνα και την Κωνσταντινούπολη*, Ολκός, 1994 - Friedel, A., *Προσωπογραφίες αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης*, ΙΕΕΕ, 2007 - Peter von Hess, *Το Ηρώον του Αγώνος*, Ελευθερουδάκης, 1910 - Krazeisen, K., *Προσωπογραφίες Ελλήνων και Φιλελλήνων Αγωνιστών του '21*, ΜΙΕΤ, 1981 - Ζωγράφου, Π., *Στρατηγού Μακρυγιάννη Στοχασμός*, Αδάμ-Πέργαμος, 1996 - Καστρίτη, Ν., *Η Ελλάδα του '21 με τη ματιά των Φιλελλήνων*, ΙΕΕΕ, 2006 - Κριεζής, Α., *Πλοία και Ναυμαχίαι του 21*, Ναυτικό Μουσείο, 1961 - Μελετόπουλος, Ι., Α., *Εικονογραφία του '21*, ΙΕΕΕ, 1971 - Μελετόπουλος Ι., Α., *1821 – Δώδεκα μετάλλια* K. Lange, ΙΕΕΕ, 1971 - Παπαρρηγόπουλος, Κ., *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμος 5^{ος}, Ελευθερουδάκης, 1931 - Παπασταύρος, Α., *Λόρδος Βύρωνας*, τόμοι Α' & Β', Οδυσσεάς-Δωδώνη, 2006 - Τάσσοι, Α., *Ιστορικών Λεύκωμα της Ελληνικής Επανάστασης*, τόμοι Ι & ΙΙ, Μέλισσα, 1971 - *Οι Έλληνες Ζωγράφοι*,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

19^{ος}- 20^{ος} αιώνας, Μέλισσα, 1981 - 1821. *Μορφές & Θέματα του Αγώνα της Ελληνικής Ανεξαρτησίας*, Εθνική Πινακοθήκη, 2004 - *Η Ελληνική Επανάσταση. Ο Delacroix και οι Γάλλοι ζωγράφοι, 1815-1848*, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, 1997.

Μεταξύ των σκηνών του Ελληνικού Αγώνα και των προσωπογραφιών, οι ομάδες εργασίας καθόρισαν, βάσει των επιλογών τους, το μεγαλύτερο μέρος του εικονογραφικού υλικού να απαρτίζεται από τις πρώτες. Τρεις ομάδες επέλεξαν από επτά έργα και μία ομάδα οκτώ. Την ίδια περίοδο, ύστερα από σειρά συναντήσεων με πολιτιστικούς φορείς της πόλης, υπήρξε συμφωνία με τη Δημοτική Πινακοθήκη Άρτας 'Γ. ΜΟΡΑΛΗΣ' για τη διεξαγωγή της έκθεσης του λευκώματος των μαθητών και των βιβλίων-πηγών, γεγονός που στάθηκε μάλιστα αφετηρία για την αναβάθμιση των υποδομών της (επιδαπέδια και επιτοίχια αναλόγια).

γ' φάση (15/11-5/12/2011): Οι ομάδες, αφού συνειδητοποίησαν σε σχετική συζήτηση την ανάγκη κριτικού και ερευνητικού πνεύματος στην προσέγγιση θεμάτων ιστορικής ζωγραφικής, προχώρησαν στη γραπτή τεκμηρίωση των εικαστικών έργων και σύνταξη βιογραφικών στοιχείων των καλλιτεχνών και των ιστορικών προσωπικοτήτων. Πηγή άντλησης του προς αξιοποίηση υλικού ήταν η προαναφερθείσα βιβλιογραφία με τη συμπερίληψη του τετράτομου *Λεξικού της Ελληνικής Επανάστασης του 1821* (Στασινόπουλος, 1976) και το διαδίκτυο. Να σημειωθεί ότι τα τελικά βιογραφικά κείμενα των Βρυζάκη, Krazeisen, Friedel και Lange ήταν προϊόν διαομαδικής συνεργασίας. Επιπρόσθετη δραστηριότητα ήταν η σύνταξη συνοπτικών παραγράφων παρουσίασης των καλλιτεχνών και συγγραφέων των εκδόσεων, για μεταγενέστερη χρήση τους κατά τη δημιουργία του 'Οδηγού της Έκθεσης'. Συγκεκριμένα, τα μέλη των ομάδων καθόρισαν τις εργασίες, βάσει των εικαστικών τους επιλογών, ως εξής: α' ομάδα: παραγωγή ιστορικών κειμένων αναφορικά με τα έργα *Παραμυθία* (Βρυζάκη) - *Πόλεμος του Διάκου* (Ζωγράφου) - *Η μάχη στα Στενά των Δερβενακίων* (Βρυζάκη) - *Αλληγορία της Σκλαβωμένης Ελλάδας* (Turner) - *Ο Νικολάκης Μητρόπουλος υψώνει τη σημαία με το σταυρό στο φρούριο των Σαλώνων* (Duprè) και βιογραφικών κειμένων των δημιουργών τους, των ζωγράφων Lange και Friedel καθώς και των Καποδίστρια, Fabvier και Byron – β' ομάδα:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

παραγωγή ιστορικών κειμένων αναφορικά με τα έργα *Η Ανάσταση της Ελλάδας* (Ralault) - *Η πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας από τον Κανάρη* (Λύτρα) - *Η μάχη των Αθηνών* (Ησαΐα) - *Ελληνόπουλο που υπερασπίζεται τον πατέρα του* (Scheffer) και βιογραφικών κειμένων των δημιουργών τους, των ζωγράφων Krazeisen και Friedel καθώς και των Παπαφλέσσα και Καραϊσκάκη – γ' ομάδα: παραγωγή ιστορικών κειμένων αναφορικά με τα έργα *Η Έξοδος του Μεσολογγίου* (Βρυζάκη) - *Η Ελλάδα στα ερείπια του Μεσολογγίου* (Delacroix) - *Ελληνίδα που αναμένει την έκβαση μάχης* (Decaisne) - *Η έξοδος του 'Άρη'* (Βολανάκης) - *Ο Όρκος των Φιλικών* (Τσόκου) και βιογραφικών κειμένων των δημιουργών τους, των ζωγράφων Lange και Friedel καθώς και των Μπότσαρη και Μπουμπουλίνα – δ' ομάδα: παραγωγή ιστορικών κειμένων αναφορικά με τα έργα *Η Ελλάς ευγνωμονούσα* (Βρυζάκη) - *Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός υψώνει τη σημαία της Επανάστασης* (Lipparini) - *Η Δόξα* (Γύζη) - *Πληγωμένος Έλληνας στρατιώτης* (Serrur) - *Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης διέρχεται τον Προύθο* (von Hess) και βιογραφικών κειμένων των δημιουργών τους, των ζωγράφων Krazeisen, Friedel και Παχή καθώς και των Κολοκοτρώνη, Ρήγα και Μαντώ Μαυρογένους.

δ' φάση (5-15/12/2011): Συνολική συζήτηση διαμορφωτικού αξιολογικού χαρακτήρα ως προς τη λειτουργικότητα των ομάδων εργασίας. Τα ερωτήματα/ζητήματα της διαδικασίας ήταν: η πληρότητα των πληροφοριών βάσει των στόχων των δραστηριοτήτων – η αποτελεσματικότητα στον προγραμματισμό και διεκπαιρέωση των επιμέρους εργασιών – η συνέπεια στην τήρηση του χρονοδιαγράμματος και η αποτελεσματικότητα στην αξιοποίηση του χρόνου – η επίδειξη υπευθυνότητας και το κλίμα συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης – η διαχείριση προβλημάτων και συγκρουσιακών καταστάσεων – ο βαθμός ευκολίας στη λήψη αποφάσεων. Ζητήματα που ανέκυψαν, αφορούσαν στην έκταση κάποιων κειμένων και αντιμετωπίστηκαν με ευσύνοπτη ανασύνθεση των δεδομένων τους.

ε' φάση (16/12/2011-9/1/2012): Στις δραστηριότητες αυτής της φάσης περιλαμβάνεται η επιλογή ποιητικών αποσπασμάτων επιλεγμένων έργων των Ελύτη και Βρεττάκου που να 'ταυτίζονται' με τα θέματα των *σκηνών του Αγώνα*. Για την επίτευξη της ετοιμότητας και ανταπόκρισης των μαθητών, προηγήθηκε η κατάκτηση

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

από τους τελευταίους της θεωρίας της αισθητικής της πρόσληψης του Jauss με εφαρμογή της σε, εκτός των επιλεγμένων, ιστορικών εικαστικών έργων του 1821. Ενώ η σύνταξη κειμένων για τη ζωή και το έργο των ποιητών Ελύτη και Βρεττάκου ήταν κοινή δραστηριότητα, τα μέλη των ομάδων επιδόθηκαν στην «ανάγνωση» των εικαστικών έργων μέσω του ποιητικού λόγου ως εξής: α΄ ομάδα: *Τα ελεγεία της Οζώπετρας - Το Άξιον Εστί, α΄ - Το Άξιον Εστί, ΤΑ ΠΑΘΗ, Α΄* (Ελύτη) και *Λειτουργία κάτω από την Ακρόπολη - Αυτοβιογραφία* (Βρεττάκου) σε σχέση με τους πίνακες *Παραμυθία, Πόλεμος του Διάκου, Αλληγορία της Σκλαβωμένης Ελλάδας, Η μάχη στα Στενά των Δερβενακίων, Ο Νικολάκης Μητρόπουλος υψώνει τη σημαία με το σταυρό στο φρούριο των Σαλώνων* – β΄ ομάδα: *Άσμα ηρωικό και πένθιμο, ΙΔ΄ - Ο Διόνυσος, ζ΄* (Ελύτη) – *Αθήνα 1944* (Βρεττάκου) σε σχέση με τους πίνακες *Η Ανάσταση της Ελλάδας, Η πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας από τον Κανάρη, Η μάχη των Αθηνών, Ελληνόπουλο που υπερασπίζεται τον πατέρα του* – γ΄ ομάδα: *Το Άξιον Εστί, α΄ - Το Άξιον Εστί, Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΞΟΔΟΣ - Οι Κλεψύδρες του Αγνώστου, α΄* (Ελύτη) – *Αυτοβιογραφία - Χρέος* (Βρεττάκου) σε σχέση με τους πίνακες *Η Έξοδος του Μεσολογγίου, Η Ελλάδα στα ερείπια του Μεσολογγίου, Ελληνίδα που αναμένει την έκβαση μάχης, Η έξοδος του Άρη, Ο Όρκος των Φιλικών* – δ΄ ομάδα: *Ωδή στη Σαντορίνη - Το Άξιον Εστί, ΤΑ ΠΑΘΗ, Α΄ - Το Άξιον Εστί, Η ΑΥΛΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ, ΙΕ΄* (Ελύτη) – *Ένας στρατιώτης μουρμουρίζει στο αλβανικό μέτωπο - Ελεγείο πάνω στον τάφο ενός μικρού αγωνιστή* (Βρεττάκου) σε σχέση με τους πίνακες *Η Ελλάς ευγνωμονούσα, Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός υψώνει τη σημαία της Επανάστασης, Η Δόξα, Πληγωμένος Έλληνας στρατιώτης, Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης διέρχεται τον Προύθο*.

ζ΄ φάση (9-16/1/2012): Συναξιολόγηση ανά ομάδες εργασίας βάσει των κριτηρίων που είχαν τεθεί στην προγενέστερη αξιολογική διαδικασία. Κοινή διαπίστωση όλων, ήταν η απρόσκοπτη και δημιουργική εμπλοκή τους σε μία πρωτόγνωρη δραστηριότητα, λόγω της «ανοιχτής» προσέγγισης των ποιημάτων, που επέτρεψε η ερμηνευτική μέθοδος που επιλέχθηκε. Να υπογραμμιστεί εδώ πως σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος, υποστήριξη στην προσπάθεια των μαθητών παρείχε η περιγραφική αξιολόγηση των έργων τους, μέσω προφορικών επισημάνσεων και συμβουλών με

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ταυτόχρονη παρώθησή τους σε συστηματική μεταγνωστική αξιολόγηση, προκειμένου να έχουν άμεση *ενημερότητα* των γνωστικών τους λειτουργιών, δυνατοτήτων και αδυναμιών, ώστε να προβαίνουν έγκαιρα στις κατάλληλες ενέργειες.

η' φάση (16-30/1/2012): Κοινή δραστηριότητα των ομάδων ήταν η σύνταξη ενός προλογικού ιστορικού σημειώματος, ενός σύντομου ερμηνευτικού λεξικού καλλιτεχνικών και ιστορικών όρων καθώς και των βιογραφιών Ελύτη και Βρεττάκου. Ακολούθησε η συγκέντρωση όλου του υλικού του λευκώματος και διάρθρωσή του στα διακριτά του μέρη. Για τη διάταξη των σκηνών του Αγώνα, οι μαθητές επέλεξαν να γίνει χρονολογικά ενώ για τις προσωπογραφίες δεν επιλέχθηκε ταξινομικό κριτήριο, στα πρότυπα των λευκωμάτων που εξέδωσαν οι προσωπογράφοι της Ελληνικής Επανάστασης. Ύστερα από *καταιγισμό πρωτότυπων ιδεών*, οι μαθητές κατέληξαν στη σχεδιαστική και εικαστική επιλογή εξώφυλλου και οπισθόφυλλου αντίστοιχα, στη βάση του *κανόνα της χρυσής τομής*. Με την ολοκλήρωση της παρούσας φάσης, ξεκίνησε η διαδικασία εκτύπωσης του λευκώματος.

θ' φάση (31/1-19/3/2012): Δημιουργία του 'Οδηγού της Έκθεσης'. Οι ομάδες εργασίας προχώρησαν σε ανακατανομή των βιβλίων που είχαν προγενέστερα επεξεργαστεί, με την προσθήκη άλλων έντεκα, προερχόμενων επίσης από τη βιβλιοθήκη του υπεύθυνου του προγράμματος, περιεχομένου συγγενικού με το θέμα της έκθεσης. Οι δραστηριότητες που σχεδίασαν και υλοποίησαν αφορούσαν: α) την επιλογή του εικονιστικού υλικού, στη βάση της τυπολογίας της μάχης και προσωπογραφιών, με ευσύνοπτη παρουσίαση του περιεχομένου του, β) την ευσύνοπτη παρουσίαση των καλλιτεχνών και συγγραφέων, εργασία στην οποία ενσωματώθηκε σχετικό υλικό που είχαν ήδη προετοιμάσει. Ακολούθησαν διαδικασίες συναξιολόγησης και περιγραφικής αξιολόγησης των εργασιών, στις οποίες δεν διαπιστώθηκαν δυσλειτουργίες είτε παρέκκλιση από τους στόχους αυτών.

Με απόφαση της ολομέλειας των ομάδων, ορίστηκε ο εκπρόσωπός τους που θα απηύθυνε χαιρετισμό-μήνυμα στα εγκαίνια της Έκθεσης. Επίσης, οι μαθητές ανέλαβαν την ανάρτηση των αφισών και προώθηση, πέραν των αποστολών τους από την Πινακοθήκη, των προσκλήσεων. Στην τετραήμερη προετοιμασία της Έκθεσης συμμετείχε ομάδα μαθητών. Να σημειωθεί ακόμα πως τα βιβλία πλαισιώθηκαν από

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

τέσσερις παραδοσιακές στολές, προσφορά των πολιτιστικών συλλόγων «Μακρυγιάννης», «Λύκειο Ελληνίδων» και «Σκουφάς», καθιστώντας το Σχολείο μας φορέα υλοποίησης ευρείας πολιτιστικής συνεργασίας.

ι' φάση (20-31/3/2012): Περίοδος διεξαγωγής της Έκθεσης *Εικονογράφηση του 1821 μέσα από το ιστορικό βιβλίο*. Στα εγκαίνιά της, ομάδα μαθητών του τμήματος παρέδωσε στο Δ/ντη Δ.Ε. Άρτας αντίτυπο του λευκώματος [αντίτυπο προσφέρθηκε επίσης στην Περιφερειακή Διευθύντρια Π.Ε. & Δ.Ε. Ηπείρου, στην Πινακοθήκη Άρτας και δύο αντίτυπα παρέμειναν στη σχολική βιβλιοθήκη]. Επίσης, παρουσία όλων των τάξεων του Γυμνασίου υπήρξε σε εκπαιδευτική επίσκεψή μας (27/3). Η Έκθεση, καθημερινά, προσέλκυε το ενδιαφέρον του κοινού ενώ σημείωσε μεγάλη επισκεψιμότητα σχολείων Π.Ε. και Δ.Ε. Άρτας. Η διοργάνωσή της απέσπασε, όπως αποτυπώθηκε και στο βιβλίο αφιερώσεων της Πινακοθήκης, εγκωμιαστικά σχόλια.

κ' φάση (2-5//23-30/2012): Αποστείλαμε ηλεκτρονικές ευχαριστήριες επιστολές στους φορείς που συνέδραμαν στην υλοποίηση τόσο της έκδοσης του λευκώματος όσο και της Έκθεσης (εγκαινιάζοντας, όπως οι ίδιοι ισχυρίστηκαν, μια άλλη κουλτούρα επικοινωνίας): το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Άρτας και Γ. Καραϊσκάκη, την Ιερά Μητρόπολη Άρτας, την υπεύθυνη και το προσωπικό της Δημοτικής Πινακοθήκης. Το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε με τη διαδικασία της αυτοαξιολόγησης, ώστε να προσδιοριστεί ο βαθμός κατά τον οποίο οι γνώσεις και οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν διαμόρφωσαν καινούργιες αξίες και συμπεριφορές, μεταβολές οι οποίες άλλωστε αποτελούν και την ουσία της πραγματικής μάθησης. Εκφράστηκαν αξιολογικές κρίσεις ως προς τη συμβολή του προγράμματος στην ανάπτυξη γνωστικών, μεταγνωστικών, κοινωνικοσυναισθηματικών και ψυχοκινητικών δεξιοτήτων και στρατηγικών.

Τέλος, το λεύκωμα *Η Ελληνική Επανάσταση στην εικονογραφία του 19^{ου} αιώνα μέσα από την ποίηση Οδυσσέα Ελύτη Νικηφόρου Βρεττάκου*, αναρτήθηκε σε μορφή ebook στο σχολικό ιστότοπο, ώστε να καταστεί προσβάσιμο στη μαθητική και ευρύτερη κοινότητα πανελληνίως, αποκτώντας παράλληλα σταθερή θέση στην ιστορική βιβλιογραφία.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

4 – Περιγράψτε τρόπους δυνατής διεύρυνσης της εφαρμογής και σε άλλους τομείς/αντικείμενα της σχολικής μονάδας (1 έως 2 σελίδες).

Το υπό αξιολόγηση εκπαιδευτικό πρόγραμμα είχε ως σημείο εκκίνησης το μάθημα της Ιστορίας της Γ΄ Γυμνασίου και ειδικότερα την Ελληνική Επανάσταση. Η εικαστική και λογοτεχνική προσέγγιση ενός ιστορικού γεγονότος βρίσκει πεδίο εφαρμογής σε όλες τις τάξεις της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η αναζήτηση και αποτύπωση σχέσεων ανάμεσα στην αρχαία, βυζαντινή, νεότερη και σύγχρονη ευρωπαϊκή και παγκόσμια ιστορία, τις εικαστικές τέχνες σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο (ζωγραφική, κολλάζ, φωτογραφία, γλυπτική) και την ελληνική και ξένη λογοτεχνία, προσφέρει δυνατότητες πραγματοποίησης πλήθους πολιτιστικών προγραμμάτων, με την αξιοποίηση στοιχείων από το χώρο της Πληροφορικής και της Νεοελληνικής Γλώσσας.

Στην αρμονική σύμπραξη των γνωστικών αυτών αντικειμένων, συμμετοχή έχουν επίσης τα μαθήματα των διδασκόμενων ξένων γλωσσών, μέσα από την αξιοποίηση της ιστορίας και του πολιτιστικού αποθέματος των χωρών που αυτές αφορούν. Επιπρόσθετα, δεδομένης της διαπολιτισμικής δυναμικής του εικαστικού υλικού του λευκώματος, δημιουργική δραστηριότητα είναι και η μετάφρασή του στις διδασκόμενες ξένες γλώσσες και ανάρτησή του στο πανευρωπαϊκό σχολικό δίκτυο καθώς και η προσφορά-αποστολή του, σε έντυπη ή/και ψηφιακή μορφή, σε μορφωτικούς και πολιτιστικούς οργανισμούς των χωρών αυτών, εντός Ελλάδας, όπως το Γαλλικό Ινστιτούτο, το Βρετανικό Συμβούλιο, το Ινστιτούτο Γκαίτε και στο εξωτερικό.

Εκτός από τη λογοτεχνική ανάγνωση εικαστικών έργων αμιγώς ιστορικών ή ενταγμένων σε συγκεκριμένο κοινωνιοιστορικό πλαίσιο, η απόδοση του περιεχομένου τους μπορεί επίσης να αναζητηθεί σε φιλοσοφικές, ιστοριογραφικές, ιδεολογικές και αξιακές αντιλήψεις που αποτυπώνονται σε κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας (Όμηρος, Πλάτωνας, Αριστοτέλης, Ηρόδοτος, Θουκυδίδης, Ξενοφώντας), καθιστώντας και το γνωστικό αυτό αντικείμενο συμμετόχο τέτοιων προγραμμάτων.

Η εν λόγω εφαρμογή επεκτείνεται επιπλέον και στον τομέα των εξωδιδασκτικών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, με τους μαθητές ενδοσχολικά και διασχολικά να επιδίδονται σε απεικόνιση ιστορικών γεγονότων, μέσω ζωγραφικής ή/και κολλάζ, πλαισιωμένα με το δικό τους λογοτεχνικό –ποιητικό ή πεζό– λόγο. Σε αυτές τις δραστηριότητες εντάσσεται και η φωτογραφία τόπων ιστορικού/αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Η επιδίωξη και ύπαρξη γόνιμης συνεργασίας με πολιτιστικούς φορείς είναι απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου τέτοιες δράσεις να αναδεικνύονται δημόσια, προσδίδοντας με αυτόν τον τρόπο στον κάθε μαθητή το ρόλο του διαμορφωτή της πολιτιστικής φυσιογνωμίας του τόπου του.

5 – Γράψτε τις προϋποθέσεις που θεωρούνται απαραίτητες για την καλύτερη ανάπτυξής της στο σχολείο (1 έως 2 σελίδες).

Η εκτέλεση του πολιτιστικού προγράμματος 'Η Ελληνική Επανάσταση στην εικονογραφία του 19^{ου} αιώνα μέσα από την ποίηση Οδυσσέα Ελύτη Νικηφόρου Βρεττάκου' στηρίχθηκε και στη χρήση οπτικοακουστικών μέσων. Ασφαλώς και η αντίστοιχη υλικοτεχνική υποδομή στο χώρο του σχολείου διευκολύνει τον απρόσκοπτο προγραμματισμό σχετικών διαθεματικών δραστηριοτήτων. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές παρέχουν τη δυνατότητα εξατομίκευσης της μαθησιακής πράξης, καθώς προσαρμόζονται στην προσωπικότητα του κάθε μαθητή με όρους ρυθμού και αναγκών, επιτρέποντάς του την καλύτερη προσέγγιση και διαχείριση του προς αξιοποίηση υλικού καθώς και την ανατροφοδότηση των στρατηγικών του.

Η χρήση του διαδικτύου στα πλαίσια του θέματός μας είναι ασφαλώς σημαντικό εργαλείο, χωρίς όμως να το διακρίνει πλουραλισμός στην εικαστική αποτύπωση της Ελληνικής Επανάστασης. Σχετικές πλοηγήσεις αποδεικνύουν τη διαπίστωση ενώ παράλληλα το εκδοτικό περιβάλλον το οποίο βίωσαν οι μαθητές μας για έξι μήνες – πλην της έκδοσης του Dupré– δεν είναι ψηφιοποιημένο. Εξάγεται πως είναι αναγκαία η ύπαρξη ενημερωμένης σε σχετικούς τίτλους σχολικής βιβλιοθήκης.

Να σημειωθεί ακόμα πως απαραίτητη είναι η απόκτηση ιστοδιεύθυνσης από όλες τις σχολικές μονάδες, προκειμένου τέτοιας φύσης δραστηριότητες να είναι προσβάσιμες στο διαδίκτυο ενδοσχολικά και κυρίως διασχολικά.

Επιπρόσθετα, προς την κατεύθυνση της επιτυχούς εφαρμογής καινοτόμων δράσεων στη σχολική κοινότητα κινείται η ουσιαστική αξιοποίηση από τους εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων των συνυφασμένων με αυτές παιδαγωγικών προσεγγίσεων και μεθοδολογικών εργαλείων στην καθημερινή διδακτική πράξη. Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο, μπορούν να ελαχιστοποιηθούν, αν όχι να εξαλειφθούν, καταστάσεις κατά τις οποίες μαθητές χρειάζονται περισσότερο χρόνο από τον αρχικά υπολογιζόμενο για να προσαρμοστούν στον καινούργιο τρόπο εργασίας. Χρήσιμο για το λόγο αυτό είναι η διοργάνωση σεμιναρίων με θεματική πλατφόρμα τρόπους ουσιαστικής εισαγωγής στην τάξη της *πραξιακής προσέγγισης*, της θεωρίας της *αισθητικής της πρόσληψης λογοτεχνικών έργων* του Jauss και της *αισθητικής θεωρίας*

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

του Wollheim για την προσέγγιση έργων ζωγραφικής. Ανεξάρτητα πάντως από την υλοποίηση σεμιναρίων δια ζώσης ή εξ αποστάσεως, πρέπει να υπογραμμιστεί το γεγονός ότι ο εκπαιδευτικός οφείλει να εμπλέκεται σε διαδικασίες αυτοεπιμόρφωσης ως αναγκαία συνθήκη συνεχούς ανανέωσης και εμπλουτισμού γνώσεων και μεθόδων (d'Ortun & Pharand, 2009).

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

6 – Γράψτε γενικότερα συμπεράσματα που εξήχθησαν (1 έως 3 σελίδες).

Σε επίπεδο θεματολογίας: Η εικαστική και λογοτεχνική ανάγνωση γεγονότων της Ελληνικής Επανάστασης προσέλκυσε το δημιουργικό ενδιαφέρον των μαθητών επιστρατεύοντας την εσωτερική παρόρμηση και ετοιμότητά τους για δράση. Το θέμα, συναρτήσκει της φύσης των προς εκτέλεση εργασιών, εξασφάλισε τη διασύνδεση του σχολικού με τον εξωσχολικό χρόνο, γεγονός με άμεσα και μακροπρόθεσμα ακαδημαϊκά οφέλη (Cooper, 1989, 2007).

Σε επίπεδο δραστηριοτήτων: Οι μαθητές με ενθουσιώδη και εποικοδομητικό τρόπο επιδόθηκαν στη συγγραφή των ιστορικών κειμένων, των βιογραφιών και στις ποιητικές επιλογές. Παράγοντας καθοριστικός ενός τέτοιου ψυχολογικού υπόβαθρου, είναι πως τα κείμενα αυτά πλαισίωσαν εικαστικά έργα που οι ίδιοι επέλεξαν, αποτελώντας το κύριο σώμα ενός λευκώματος που κατέστη κτήμα της ευρύτερης μαθητικής κοινότητας, συμπληρώνοντας την ιστορική βιβλιογραφία. Η διάχυση της μαθητικής δράσης στο ευρύ κοινό λειτούργησε μεταξύ άλλων με τρόπο ώστε οι γνώσεις που αποκόμισαν οι μαθητές εγγράφηκαν στη μακροπρόθεσμη μνήμη, συνέπεια του γεγονότος ότι ενεργοποιήθηκε το επίπεδο φιλοδοξιών τους, βιώνοντας παράλληλα το ρόλο των διοργανωτών και ξεναγών της έκθεσης.

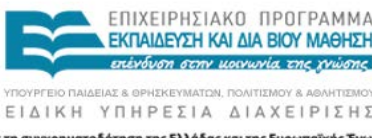
Σε επίπεδο μεθοδολογίας: Ο πολυμεθοδολογικός εκλεκτισμός, ανταποκρινόμενος στο διαφορετικό ρυθμό και προφίλ των μαθητών, είχε ως αποτέλεσμα την εξάλειψη του άγχους και του δισταγμού και την αύξηση της ευχαρίστησής τους.

Οι μαθητές αναγνώρισαν στη μέθοδο *project* μία πολύτιμη πηγή άντλησης μεθοδολογικών εργαλείων ως προς τις διαδικασίες σκέψης, μελέτης και συνεργασίας, με δυνατότητες οριζόντιας και κάθετης μεταβίβασής τους. Η *διαθεματική προσέγγιση* λειτούργησε ως πολλαπλασιαστής του γόνιμου ενδιαφέροντος των μαθητών για τα επιμέρους μαθήματα, καθώς αντιλήφθηκαν έμπρακτα τη συμβολή τους, στη βάση της αλληλοσυμπληρωματικότητας, στη μελέτη θεμάτων και γεγονότων.

Προϊόν της *βιωματικής μάθησης* ήταν η κινητοποίηση και ο εμπλουτισμός του διανοητικού και συναισθηματικού-συγκινησιακού κόσμου των μαθητών, με ορατά αποτελέσματα στη φοίτησή τους. Στην ανάδυση της βιωματικότητας, η εικαστική και λογοτεχνική γλώσσα αποδείχθηκαν προνομαϊκά εργαλεία.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τον *ελεύθερο διάλογο* προήχθησαν οι δημιουργικές δυνάμεις των μαθητών, η κοινωνική τους συμπεριφορά και διαμορφώθηκε ένα κλίμα υπερκέρασης εμποδίων ψυχοσυναισθηματικής φύσης.

Με την *ομαδοσυνεργατική μέθοδο*, οι μαθητές αναγνώρισαν την τάξη ως μικρογραφία του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος και το σχολείο ως τόπο προετοιμασίας για την προσαρμογή τους σε αυτόν. Πηγή εξασφάλισης της αμείωτης προσπάθειας και δημιουργικότητας, οι ομάδες εργασίας, παρείχαν τη δυνατότητα ανάπτυξης της ‘νοοτροπίας συνεργασίας’ (Hargreaves).

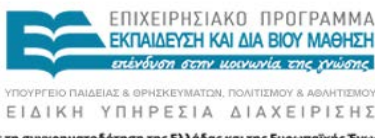
Η εφαρμογή της *αισθητικής της πρόσληψης* του Jauss στην προσέγγιση των ποιημάτων, δίνοντας ενεργητικό ρόλο για τη νοηματοδότησή τους στους μαθητές, αποδέσμευσε τη φαντασία και ευαισθησία τους. Η ταύτιση της καλλιτεχνικής εντύπωσης των έργων με την ποιητική αίσθηση, έγινε πεδίο κατάθεσης ιδιαίτερα εύστοχων επιλογών, επιβεβαιώνοντας τα ευρήματα της Hickman (1987) που πρώτη διερεύνησε την αυθόρμητη συναλλαγή των μαθητών με τη λογοτεχνία: την ικανότητά τους για μία προχωρημένη λογοτεχνική πρόσληψη.

Η ερμηνευτική προσέγγιση ζωγραφικών εικόνων του Wollheim, προσκάλεσε τους μαθητές σε μία αυθεντική βιωματική εμπειρία, μια αισθητική εμπειρία με ψυχικό βάθος. Επίσης, σε αυτήν βρήκαν ένα κατανοητό εργαλείο αποκρυπτογράφησης των εικαστικών τεχνών, ιδιαίτερα χρήσιμο στον ‘οπτικά προσδιορισμένο’ πολιτισμό μας, όπως χαρακτηριστικά τον έχει αποκαλέσει ο Freedman (2003).

Μέσω της *πραξιακής προσέγγισης*, οι μαθητές ανέλαβαν κεντρικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων με όρους στόχων και δραστηριοτήτων, γεγονός που τους έδωσε την ικανοποίηση ότι βιώνουν ένα σχολικό περιβάλλον που τους αναγνωρίζει ως (συν)δημιουργούς στην εκπαιδευτική πράξη. Επίσης, μέσα από τις δράσεις του προγράμματος, αποδόθηκαν σε αυτούς νέες ιδιότητες –ιστορικού, ερευνητή, μελετητή, διανοούμενου, συγγραφέα– με απτή απήχηση στην ενίσχυση της αυτοεικόνας και επαναπροσανατολισμού των στόχων τους. Το στοιχείο της νεωτερικότητας και πρόκλησης αναγνώρισαν στο ρόλο τους ως ‘δρώντα κοινωνικά πρόσωπα’, με συνεισφορά στη διαμόρφωση της πολιτιστικής φυσιογνωμίας του σχολείου και του τόπου τους, στα πλαίσια της έκδοσης του λευκόματος και

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

διοργάνωσης της έκθεσης βιβλίου.

Σε επίπεδο παιδαγωγικών μέσων: Η χρησιμοποίηση του υπολογιστή ανέδειξε το διττό ρόλο του ως εργαλείο διαθεματικής προσέγγισης της πολιτιστικής και επιστημονικής γνώσης και ενίσχυσης της ενεργητικής μάθησης. Μέσο ενθουσιασμού και μεγιστοποίησης της διανοητικής και συναισθηματικής κινητοποίησής τους, αποτέλεσε η επαφή με το πρωτογενές έντυπο ιστορικό υλικό, το οποίο αποτελείται στην πλειονότητά του από δυσεύρετες και σπάνιες εκδόσεις. Με την εισαγωγή του στην τάξη, οι μαθητές απέκτησαν πρόσβαση σε ένα ‘μικρό μουσείο’, σε μία βιβλιοθήκη που συναθροίζει τα σπουδαιότερα εικονογραφημένα λευκώματα που εκδόθηκαν μέσα στην περίοδο της Επανάστασης. Απέκτησαν πρόσβαση, ως αναγνωστικό κοινό της περιφέρειας, σε βιβλία που απαντώνται κυρίως σε επιλεγμένα βιβλιοπωλεία μεγάλων αστικών κέντρων.

Σε επίπεδο τεχνικών αξιολόγησης: Η χρήση ποικίλων μορφών ποιοτικής αξιολόγησης, της συναξιολόγησης ανά ομάδες εργασίας και της αυτοαξιολόγησης, συμπεριλαμβανομένης της μεταγνωστικής αξιολόγησης, μετέτρεψε τους μαθητές σε κριτές των ιδίων, με κριτήριο τους παράγοντες που επηρέασαν θετικά και αρνητικά την πορεία επίτευξης των στόχων του προγράμματος. Αν και, θεωρητικά τουλάχιστον, σε τέτοιες αξιολογικές πρακτικές ελοχεύει ο κίνδυνος του υποκειμενισμού, οι μαθητές βρήκαν στις εν λόγω διαδικασίες τη δυνατότητα άσκησης ειλικρινούς και αυθεντικού ελέγχου και αυτοελέγχου. Άλλωστε, επιχειρήθηκε πριν από τη διαδικασία, να γίνει κατανοητό σε όλους τους μαθητές πως τέτοιες αξιολογικές πρακτικές έχουν εφαρμογή διαρκώς στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή του κάθε ατόμου συναρτήσει των στόχων που θέτει. Στην προαγωγή της συναξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης σημαντικό ρόλο είχε η παροχή συμβουλών και επισημάνσεων μέσω τακτικής περιγραφικής αξιολόγησης διαμορφωτικού χαρακτήρα.

Συνολικά, η συνεργασία των μαθητών και αλληλεπίδρασή τους με το συγκεκριμένο παιδαγωγικό περιβάλλον, με όρους θέματος, μεθόδων, εργασιών και μέσων, οδήγησε στην υλοποίηση μορφωτικών δράσεων άρρηκτα προσαρμοσμένων στη «ζώνη επικείμενης ανάπτυξης» του κάθε μαθητή (Vygotsky, 1978).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

7. Τεκμηριώστε σε ό,τι αφορά:

7.1 - τον καινοτόμο χαρακτήρα του υποβαλλόμενου έργου σε σχέση με την:

- ✓ παραγωγή μιας νέας προσέγγισης στην εκπαιδευτική διαδικασία που στηρίζεται σε θεωρητική τεκμηρίωση
- ✓ εισαγωγή για πρώτη φορά στο σχολείο μιας καθιερωμένης πρακτικής ή παιδαγωγικής προσέγγισης
- ✓ αναμόρφωση/ανασχεδιασμό μιας καθιερωμένης διδακτικής προσέγγισης

7.2 –τη συμβολή του έργου στη βελτίωση της διδακτικής πράξης όπως:

- ✓ επιτυχή αποτελέσματα μάθησης,
- ✓ προώθηση της συμμετοχής των εκπαιδευόμενων,
- ✓ εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού προσαρμοσμένου στις τοπικές συνθήκες και στις ανάγκες των μαθητών.

7.3 – την παιδαγωγική αξία του έργου όπως:

- ✓ συμβολή στην προσωπική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη των μαθητών, καθώς και στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης,
- ✓ κίνητρα για την επίτευξη υψηλότερων προσδοκιών,
- ✓ επικέντρωση στις ανάγκες των μαθητών,
- ✓ καλύτερη κατανόηση/εμβάθυνση στο γνωστικό αντικείμενο/περιοχή,
- ✓ διευκόλυνση στη διαδικασία «μαθαίνω πώς να μαθαίνω».

7.4 – τη συμβολή στη λειτουργία της σχολικής τάξης/μονάδας όπως:

- ✓ ευκολία εφαρμογής στο σχολείο,
- ✓ διαμόρφωση θετικού κλίματος στις σχέσεις της σχολικής κοινότητας και στις σχέσεις με τους γονείς,
- ✓ ανάπτυξη μιας σχολικής κουλτούρας υποδοχής διαφορετικών μαθητών στις τάξεις και ανταπόκριση στις διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- ✓ συνεργασία των εκπαιδευτικών της Σχολικής Μονάδας.

(1 έως 4 σελίδες)

7.1. Σύμφωνα με τον Fullan (1991), η καινοτομία μίας εκπαιδευτικής δράσης συνίσταται στη διαφοροποίηση στάσεων και πεποιθήσεων, στη υιοθέτηση νέας διδακτικής προσέγγισης και στη χρήση νέων διδακτικών μέσων. Βάσει του ορισμού, παρατηρούμε ότι η βιωματική προσέγγιση γεγονότων που απαρτίζουν την ιστορική μνήμη με κύριο εργαλείο «ανάγνωσής» τους την εικαστική και λογοτεχνική γλώσσα, προσθέτει στο διδακτικό ρεπερτόριο μία καινούργια πρόταση, το στοχοθετικό πλαίσιο της οποίας συμπεριλαμβάνει τους τρεις τομείς ανάπτυξης του ατόμου: γνωστικό, συναισθηματικό, ψυχοκινητικό (σ.5,6). Η παραγωγή ενός εικαστικού λευκώματος που συμπληρώνει τη βιβλιογραφία του '21 εισάγοντας τη λογοτεχνική πλαισίωση των απεικονίσεων, με κατάληξη τη δημοσιοποίηση της δράσης, επιδρά καταλυτικά στη διαμόρφωση μιας άλλης στάσης και πεποίθησης, καθώς το σχολείο αποτελεί πλέον χώρο βίωσης ενός δημιουργικού πολλαπλού ρόλου: ιστορικού, μελετητή, ερευνητή, διανοούμενου, φορέα διαμόρφωσης του εκδοτικού και πολιτιστικού γίνεσθαι. Ως προς τα διδακτικά μέσα, εκτός των ιστοεξερευνήσεων, επισημαίνουμε τη μοναδική εμπειρία επεξεργασίας πολυσχιδούς έντυπου υλικού πρωτογενών ιστορικών τεκμηρίων (εικονογραφήσεις, κείμενα) μέσα από μία πλήρη, για τις ανάγκες του θέματος, βιβλιογραφία.

Η υλοποίηση του προγράμματος βασίστηκε στην αναμορφωμένη εκδοχή της *πραξιακής προσέγγισης* (Puren, 2011). Ο μαθητής αναγνωρίστηκε ως 'κοινωνικά ενεργό άτομο' με την ευθύνη σχεδιασμού, προγραμματισμού και αποπεράτωσης έργων σε οριοθετημένες χρονικές συνθήκες με παράλληλο συντονισμό γνωστικών, βουλευτικών και θυμικών στοιχείων.

Η πραξιακή προσέγγιση καθώς και όσες ήδη εκτέθηκαν (σ.8,9) υπηρετούν την παιδαγωγική προσέγγιση του *ανθρωπιστικού κονστρουκτιβισμού*, τις μαθησιακές ευκαιρίες της οποίας για πρώτη φορά εκμεταλλεύτηκαν οι μαθητές κατασκευάζοντας ενεργητικά το μορφωτικό προϊόν με αξιοποίηση της βιωματικής και επιστημονικής γνώσης. Οι συνισταμένες του προγράμματος, βάσει του ορισμού της μάθησης σε κονστρουκτιβιστικούς όρους (Marlowe & Page, 1998) ήταν: α. και η διαδικασία και το αποτέλεσμα της αναζήτησης και επεξεργασίας πληροφοριών (ιστορικά και βιογραφικά στοιχεία), β. οι νοητικές-ψυχικές διεργασίες για την

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανάπτυξη και δημιουργία νοητικών σχημάτων (προσέγγιση εικαστικών και ποιητικών έργων), γ. αναβάθμιση των μαθητικών εμπειριών (αισθητικοκινητικές εμπειρίες, έκδοση λευκώματος, διοργάνωση έκθεσης). Η ανύψωση της ανθρώπινης εμπειρίας είναι σκοπός και της ‘Σχολής του Ανθρωπισμού’ (Rogers, 1983), η οποία στο χώρο της Παιδαγωγικής επισημαίνει τη σημασία του συναισθηματικού και υποκειμενικού κόσμου των μαθητών ως παράγοντα οικοδόμησης γνώσης (Tennant, 1997), αξίωμα με ιδιαίτερη απήχηση στην παρούσα εργασία, δεδομένης της άμεσης επενέργειας σε αυτόν της τέχνης (ζωγραφική, ποίηση).

7.2. Το πρόγραμμα βάσει μεθόδων, μέσων και δραστηριοτήτων, ανταποκρίθηκε στις ετερόκλητες ανάγκες και πρακτικές των μαθητών –με όρους ακουστικού, οπτικού και κιναισθητικού στυλ μάθησης– γεγονός που επέτρεψε την ανάπτυξη των δυνατοτήτων τους, παράγοντας βελτιστοποίησης της μάθησης. Στην κατεύθυνση της τελευταίας, κινήθηκαν και τα ερεθίσματα που δόθηκαν στους μαθητές, βάσει του πραξιακού εύρους του προγράμματος, για τη γνωσιολογική ανάπτυξή τους «να ανακαλύψουν ποιοι είναι πραγματικά, σε τι είναι καλοί και με τι θέλουν να ασχοληθούν, είναι ο καλύτερος τρόπος να διατηρήσουν τη φυσική περιέργεια και δίψα για μάθηση» (Willis & Hodson, 2000). Με την πραγμάτωση τέτοιων πολιτιστικών αγαθών –λεύκωμα και έκθεση βιβλίου– ενδυναμώνονται οι διαδικασίες μάθησης: «η μάθηση επιτυγχάνει καλύτερα όταν οι μαθητές επιτυγχάνουν μια αληθινή αίσθηση επιτεύγματος», σημειώνει ο Whitaker.

Στη βελτιστοποίηση του επιδιωκόμενου αποτελέσματος σημαντικός είναι ο ρόλος των *γνωστικών, μεταγνωστικών και κοινωνικο-συναισθηματικών* στρατηγικών μάθησης (Pendax, 1998). Οι μαθητές εφήρμοσαν με επιτυχία τις τεχνικές της *καταγραφής σημειώσεων, της κατηγοριοποίησης, της τεκμηριωμένης έρευνας, της περίληψης και της μεταφοράς μάθησης*. Επιπλέον, κατέφυγαν στις τεχνικές του *εντοπισμού της ταυτότητας θέματος, του σχεδιασμού, της αυτοδιαχείρισης, της αυτοκαθοδήγησης και της αυτοαξιολόγησης*. Τέλος, αξιοποίησαν το ψυχοσυναισθηματικό απόθεμά τους μέσω των ερωτήσεων *διευκρίνησης και επαλήθευσης, της συνεργασίας και του ελέγχου αρνητικών συναισθημάτων*.

Η συμμετοχή των μαθητών υπήρξε καθολική. Παρωθητικός παράγοντας ήταν

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

τόσο το ενδιαφέρον τους να «διαβάσουν» εικαστικά το 1821 όσο και οι πρωτότυπες δράσεις που προγραμματίστηκαν. Η εγγραφή του στη μακροπρόθεσμη μνήμη ήταν για τα παιδιά μια έμφυτη ανάγκη. Στην ηπειρωτική και τοπική κοινωνία της Άρτας, ο Ελληνικός Αγώνας διατηρεί ξεχωριστή θέση, με τους πολιτιστικούς φορείς να διοργανώνουν εκδηλώσεις μνήμης σε ετήσια βάση.

7.3. Διαπίστωση κοινή των μαθητών ήταν πως στο σύνολό τους, τα παιδαγωγικά εργαλεία του προγράμματος ενθάρρυναν είτε την ισχυροποίηση είτε την αφομοίωση ιδιοτήτων καθοριστικών για την προσωπική ανάπτυξή τους: πρωτοβουλία, αυτενέργεια, εργατικότητα, αυτοπεποίθηση, φιλοδοξία. Επίσης, δόθηκαν ερείσματα ανάδυσης κλίσεων και ταλέντων, με συνακόλουθο διεργασίες επαγγελματικού προσανατολισμού. Η σπουδαιότητα επίτευξης του υπέρτατου παιδαγωγικού σκοπού, της δημιουργίας του *κοινωνικού ανθρώπου*, βρήκε στην εν λόγω δράση απήχηση. Η καλλιέργεια (ανώτερων) κοινωνικών δεξιοτήτων δεν ήταν μόνο αποτέλεσμα της διαδραστικής επαφής των μαθητών με το μαθησιακό περιβάλλον. Οι μαθητές βίωσαν το αυθεντικό ανοιχτό σχολείο, αναβαθμίζοντας την επικοινωνία τους με τους πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς, την αυτοδιοίκηση, τα τοπικά ΜΜΕ και την ευρύτερη κοινωνία. Η επαφή των πρώτων με την καλλιτεχνική πραγματικότητα διευρύνει τους πολιτιστικούς ορίζοντές τους. Σε ένα έτοιμο για δράση, ηλικιακά και ποιοτικά, ανθρώπινο δυναμικό, τους μαθητές, δόθηκαν εναύσματα πολιτιστικής δραστηριοποίησης (εικαστικές και λογοτεχνικές δραστηριότητες, πολιτιστικές επισκέψεις) και πνευματικής καλλιέργειας (γνώση εκδοτικών και μορφωτικών οργανισμών, ζωγράφων, συγγραφέων, φιλαναγνωσία και σύνδεσή της με το ψηφιακό γραμματισμό, βιβλιοφιλία).

Οι μαθητές ενεργοποιήθηκαν μεταξύ άλλων συναισθηματικά και συγκινησιακά, παράγοντας κινητροποίησης (Κωσταρίδου-Ευκλείδη, 1992). Η έκδοση λευκώματος και η διοργάνωση της έκθεσης συνιστούν τέτοιας κλίμακας ακαδημαϊκά επιτεύγματα, που οι μαθητές μας εμπνέονται να μαθαίνουν σε μία κουλτούρα υψηλών προσδοκιών. Το αίσθημα της αναγνώρισης, ηθικής ικανοποίησης και πληρότητας που απορρέει από αυτές τις δράσεις, σε επίπεδο προετοιμασίας και αποτελέσματος –το λεύκωμα απέσπασε εγκωμιαστικά σχόλια ενώ η έκθεση βιβλίου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

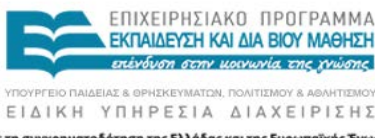
σημείωσε μεγάλη επισκεψιμότητα σχολείων και πολιτών– δεν ισοδυναμεί μόνο με δημιουργία εσωτερικών κινήτρων μάθησης, αλλά εδράζεται στα ανώτερα επίπεδα αναγκών του ανθρώπου (Maslow, 1954): αυτοεκτίμησης και αυτοπραγμάτωσης.

Ως προς την ικανότητα να ‘μάθουν πώς να μαθαίνουν’, βάσει και της στοχοθεσίας (σ.6,7), καλλιεργήθηκαν στους μαθητές α. δεξιότητες μελέτης: προσδιορισμός στόχων και αναγκών, αντίληψη του σκοπού των καθηκόντων, συνεργασία, διαχείριση διαθέσιμου υλικού για αυτοκαθοδηγούμενη μάθηση, επίγνωση δυνατοτήτων και αδυναμιών, οργάνωση ατομικών στρατηγικών και ενεργειών, β. ευρετικές δεξιότητες: χρήση έντυπων και ηλεκτρονικών πηγών για την εύρεση, αξιοποίηση και μετάδοση πληροφοριών. Οι δεξιότητες αυτές, θέτοντας στέρεες βάσεις αυτονόμησης των μαθητών, στοιχειοθετούν μεθοδολογικά εργαλεία που απαντούν και σε ανάγκες κοινωνικοεπαγγελματικής φύσης.

Το υπό αξιολόγηση έργο συνιστά εμβάθυνση, διεισδυτική δηλαδή διερεύνηση, μίας από τις πτυχές της Ελληνικής Επανάστασης: την εικαστική αποτύπωσή της στη λαϊκή και ακαδημαϊκή ζωγραφική του 19^{ου} αιώνα.

7.4. Με τη ψηφιακή έκδοσή του και ανάρτηση στον ιστότοπο του Σχολείου, ύστερα και από σχετικό μήνυμα στις Περιφερειακές Δ/νσεις Εκπαίδευσης, το λεύκωμα κατέστη άμεσα προσβάσιμο ενδοσχολικά και διασχολικά σε πανελλήνια κλίμακα. Με τον ίδιο τρόπο κατέστη επίσης προσβάσιμο και το υλικό της Έκθεσης.

Το πρόγραμμα συνέβαλε στην ποιοτική αλλαγή της σχολικής κουλτούρας. Στη βάση της *Σχεσιοδυναμικής Παιδαγωγικής*, διαμορφώθηκε αμφίδρομη επικοινωνία και ουσιαστικοί δεσμοί μεταξύ των μαθητών και εκπαιδευτικού-μαθητών. Ένα τέτοιο παιδαγωγικό κλίμα, συναρτήσει των πολυαισθητηριακών μεθόδων που εφαρμόστηκαν, ευνοεί την ανταπόκριση μαθητών με εξατομικευμένες ανάγκες, αναδεικνύοντας το ‘Σχολείο για όλους’. Στη σφυρηλάτηση μιας τέτοιας πραγματικότητας, που αναγνώρισαν και οι γονείς, συμμετείχαν η ηθική στήριξη των συναδέλφων και η παραγωγική σχέση συνεργασίας για παροχή διευκολύνσεων και ανταλλαγή απόψεων. Με την υλοποίηση τέτοιων δράσεων, το κλίμα στο σχολείο αποπνέει αίσθημα δημιουργικής διάθεσης, έμπνευσης και αισιοδοξίας.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

8 – Γράψτε βασικές βιβλιογραφικές αναφορές (μέχρι 1 σελίδα).

A1. Ξένη βιβλιογραφία

Fullan, M.G. (1991). *The New Meaning of Educational Change*. London: Cassell Educational Limited.

Jauss, H.R. (1982). *Toward an Aesthetic of Reception*. Translated by Timothy Bahti. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Katz, L. G., & Chard, S. C. (1995). *Engaging children's minds: The project approach*. Norwood, NJ: Ablex. (ERIC Document No. ED407074).

Marlow, B. & Page, M. (1998). *Creating and sustaining the constructivist classroom*. Corwin Press, Inc.

Novak, J. (1993). "Human constructivism: A unification of psychological and epistemological phenomena in meaning making" *International Journal of Personal Construct Psychology, Vol.6, N. 2, pp. 167-193*.

Wollheim, R. (1987). *Painting as an Art*. London: Thames & Hudson.

A2. Ελληνική βιβλιογραφία

Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Τριλιανός, Α. (2004). *Μεθοδολογία της Σύγχρονης Διδασκαλίας*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Χρυσοφίδης, Κ. (1996). *Βιωματική-Επικοινωνιακή διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο Σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

Ηλεκτρονικές πηγές

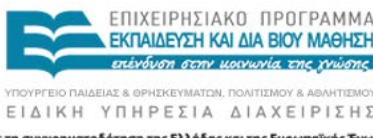
Campanale, F. (1999). *Les fondamentaux de l'évaluation et l'évaluation de projets pluridisciplinaires*, Sciences de l'éducation, IUFM de Grenoble – LSE Grenoble 2, <<http://www.pedagogie.actoulouse.fr/lp/telechargement/PPTToul3FCAMP.pps>>

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.) Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης*, <<http://www.pi-schools.gr/prog>>

Puren, Chr. (2011). *Mise au point de/sur la perspective actionnelle* <<http://www.christianpuren.com/mes-travaux-liste-et-liens/2011e/>>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ